

Publiceret august 2011

Skriftlig dansk på hf

- vejledning for lærere og censorer

Første prøvetermin maj 2012

1. FORORD	3
2. PRØVEN I SKRIFTLIG DANSK.....	4
Genrerne.....	4
Opgaveformuleringer.....	5
3. BEDØMMELSESKRITERIER.....	6
4. KARAKTERFASTSÆTTELSE	7
5. EKSEMPLER PÅ EKSAMENSBEVARELSER.....	8
Besvarelse A	10
Besvarelse B	13
Besvarelse C.....	15
6. BEDØMMELSE AF DE TRE BEVARELSER.....	17
Bedømmelse af besvarelse A	18
Bedømmelse af besvarelse B	21
Bedømmelse af besvarelse C.....	24
BILAG 1: KURSISTVENLIG OVERSIGT	27
BILAG 2: KVALIFICERET ANVENDELSE AF GRUPPEFORBEREDELSESTIDEN	29

1. Forord

Nærværende vejledning præsenterer den skriftlige prøve i dansk på hf, som prøven ser ud efter justeringen af læreplanen med virkning fra den skriftlige sommereksamen, maj 2012. Der er tale om en omskrivning og videreudvikling af den tidligere vejledning. Samtidig har vejledningen skiftet navn, så det tydeligere markeres, at dokumentet ikke kun henvender sig til skriftlige censorer, men i lige så høj grad til undervisere i dansk på hf.

I det følgende beskrives prøvens form og indhold, ligesom bedømmelseskriterierne og brugen af karakterskalaen behandles. Vejledningen rummer desuden et afsnit, hvor 3 autentiske besvarelser, en for hver af de genrer, som prøven i skriftlig dansk består af, bedømmes.

Bilagsmaterialet rummer en kursistvenlig beskrivelse af prøvegenrerne i skriftlig dansk på hf. Desuden bringes et eksempel på, hvordan kvalificeret anvendelse af gruppeforberedelsestiden kan trænes i undervisningen.

Anders Østergaard (formand for opgavekommissionen)

Susan Mose (fagkonsulent)

2. Prøven i skriftlig dansk

Den skriftlige prøve i dansk har en varighed af 6 timer. Eksaminanden vælger mellem tre opgaver, der med baggrund i et tekst-/billedmateriale stiller krav om en formidling af et danskfagligt kernestof til en udpeget modtagergruppe. Opgaverne definerer en kommunikationssituation, hvori eksaminanden skal skrive en genredefineret tekst rettet mod en given læsergruppe. Et vigtigt sigte med prøven er således, at eksaminanden skal demonstrere sin færdighed i at gennemføre hensigtsmæssige skriftlige kommunikationsstrategier i den udpegede konkrete formidlingssammenhæng.

Prøven består af to dele, en kollektiv og en individuel. I den indledende del af prøven, der varer 1 ½ time, arbejdes der i grupper på normalt 3-4 personer, der får udleveret hæfte 1 med fællestekster samt opgaveformuleringer. Ud fra dette kan gruppemedlemmerne nærmere drøfte kommunikationsforholdet, analysere stoffet og diskutere, hvordan man bedst vinkler og formidler det til målgruppen. *Se evt. bilag 2 for inspiration til, hvordan man i undervisningen kan fokusere på gruppeforberedelsen.* Den individuelle del af prøven, der varer 4 1/2 time, indledes med, at eksaminanden modtager den resterende del af materialet (hæfte 2), herunder tekster, der indgår centralt i de stillede opgaver. Hensigten er at give eksaminanden mulighed for at vise sine individuelle færdigheder i at analysere og kombinere tekster. I den individuelle del af prøven foretager eksaminanden det endelige valg af opgave samt den endelige udformning af besvarelsen ud fra sine notater fra den kollektive del af prøven og fra den individuelle behandling af det nye tekstmateriale. Det er tilladt at anvende PC allerede i gruppeforberedelsen, under forudsætning af, at der ikke anvendes internet eller på anden måde kommunikeres med omverdenen.

Helt centralt for prøven er formidlingen af et danskfagligt stof. Eksaminanden skriver til en målgruppe i en defineret genre og i et defineret medie. Tekstmaterialet forudsættes ikke kendt af besvarelsens læsere.

Eksaminanden skal demonstrere sine kompetencer i f.eks. tekstanalyse, fortolkning, perspektivering, vurdering, kommunikationsanalyse, sproganalyse, argumentationsanalyse og behandling af skriftlige og elektroniske medier. Hertil kommer evnen til at vælge det fokus, den afgrænsning og de sproglige virkemidler, der kan fungere optimalt over for den givne modtagergruppe. Der er således tale om dels en faglig behandling af et danskfagligt stof/emne, dels en praktisk formidling, hvor eksaminanden skal vinkle stoffet og udtrykke sig præcist, nuanceret og målrettet i den givne kommunikationssituation.

Der stilles til hver eksamen opgaver i følgende tre genrer:

- Det analyserende oplæg
- Den introducerende artikel
- Den argumenterende artikel

Genre

Det analyserende oplæg har som sin kerne analyse og fortolkning, med anvendelse af relevant danskfaglig terminologi. I centrum står analysen af en tekst fra hæfte 2, men analysen sættes ind i

en bredere kontekst, som emnet angiver, og med inddragelse af dele af teksterne fra hæfte 1. I modsætning til, hvordan et mundtligt oplæg ofte opfattes, er der her tale om, at kursisterne skal formidle i sammenhængende, afrundet prosa. Det er ikke tanken, at det skal munde ud i en række spørgsmål til holdet, ej heller, at besvarelsen skal rumme direkte læserhenvendelser.

Den introducerende artikel henvender sig til en modtagergruppe, der ikke kender noget til emnet i forvejen. Artiklen skal skabe interesse for emnet, præsentere det og give overblik over det, eksempelvis ved at tage udgangspunkt i noget konkret, enkelt og interessant og derfra gradvist bevæge sig frem mod en mere abstrakt og sammensat oversigt over emnet.

Den *argumenterende* artikel giver et overblik over en given problemstilling ved at gøre rede for synspunkterne og evt. argumentationsformen i en eller flere tekster. På denne baggrund diskuterer eksaminanden synspunkterne og perspektiverer dem. En perspektivering kan gå ud på at vise konsekvenser af et synspunkt, evt. med en henvisning til tekster eller personer. Eksaminandens egen holdning kan inddrages i diskussionen, men det er ikke et krav.

Man kan danne sig et overblik ved hjælp af disse stikord til de tre genrer:

ANALYSERENDE OPLÆG	INTRODUCERENDE ARTIKEL	ARGUMENTERENDE ARTIKEL
Analysere og fortolke Anvende fortolkningen til at belyse emnet	Skabe interesse for emnet Præsentere og skabe overblik over emnet	Redegøre for og eventuelt sammenligne synspunkter Debattere synspunkterne og perspektivere dem

De anvendte stikord skal tages med en del forbehold og giver naturligvis ikke en udtømmende beskrivelse, men de kan bruges som en tommelfingerregel for de tre genrers grundpræg.

I alle tre genrer gælder det, at kursisterne altid skal behandle tekstmaterialet på en måde, hvor det ikke er en forudsætning, at læseren har kendskab til det eller har det foran sig. Dette har til formål at styrke kursisternes bevidsthed om, at de aldrig skal formidle i en form, der virker indforstået for modtageren.

Opgaveformuleringer

Af opgaveformuleringerne fremgår det, at besvarelsenerne skal omfatte dels en behandling af den respektive særtekst i hæfte 2, dels inddragelse af dele af materialet fra hæfte 1. Det forventes, at arbejdet med særteksten indgår med vægt i alle opgavetyper. Når opgaveformuleringen kræver inddragelse af ”dele af materialet i hæfte 1”, kan det være tilstrækkeligt, hvis kursisten inddrager én tekst eller ét billede. Det er ikke omfanget, der tæller, men om inddragelsen begrundes og bidrager væsentligt til emnebehandlingen.

Opgaveformuleringerne er bygget op, så der er en sammenhæng mellem emne, genre og medie. En analyse og fortolkning af H.C. Andersens *Springfyrene* hører eksempelvis naturligt sammen

med et oplæg til en hf-klasse om eventyrgenren og passer dermed til den analyserende genre. En argumenterede artikel om sproglig manipulation og newspeak kunne nærliggende optræde i en avis. En introducerende artikel om sproglige nydannelser i dansk er derimod mere oplagt til et almenkulturelt tidsskrift. Det betyder, at censorer og lærere ikke behøver at være specielt opmærksomme på, om kursisterne rammer rigtigt i fx forskellen på en avis- og en tidsskriftsartikel. Det vil primært være et spørgsmål om emnet, og grænserne er jo flydende: Selv om avisartiklen typisk er mere aktuel og udadvendt samfundsforandrende end tidsskriftsartiklen med dens ofte mere tidløse og nuancerende præg, kan eksempelvis mange typiske tidsskriftsartikler om almenkulturelle emner i praksis optræde i en avissektion. Helt centralt er det, at afsenderen i begge tilfælde er en hf-kursist. Derfor bliver spørgsmålet om, hvilken konkret avis man skal have i tankerne, også uvæsentligt.

3. bedømmelseskriterier

De fire bedømmelseskriterier for prøven i skriftlig dansk er følgende:

- Skriftlig fremstilling
- At besvare den stillede opgave
- Relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode
- Genre- og formidlingsbevidsthed

Ved vurderingen af den *skriftlige fremstilling* lægges der vægt på, i hvilken grad eksaminanden er i stand til at udtrykke sig på et klart og velformuleret dansk, og i hvilken grad fremstillingen er sprogligt korrekt, herunder demonstrerer en sikker brug af tegnsætning.

Ved vurderingen af færdigheden i *at besvare den stillede opgave* lægges der vægt på, i hvilken grad besvarelsen er i overensstemmelse med opgaveformuleringen, i hvilken grad opgaven besvares udtømmende, og om det tilknyttede tekstgrundlag inddrages med vægt.

Ved vurderingen af eksaminandens færdighed i *relevant anvendelse af danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder*, lægges der vægt på, i hvilken grad eksaminanden demonstrerer sikker danskfaglig viden og på kvalificeret måde anvender fagets grundlæggende metoder, herunder analyse, fortolkning og perspektivering af tekster. ”Relevant” sigter til, om kursisten formår at selekttere i sin danskfaglige viden i forlængelse af tekstmateriale og opgaveformulering. ”Relevant” sigter endvidere til, at kursisten naturligvis ikke skal straffes for en beskeden anvendelse af danskfaglig viden, hvis opgaveformuleringen kun i mindre grad lægger op til dette. Den danskfaglige tyngde spiller en stor rolle i fx det analyserende oplæg, hvor man må forvente en metodisk tekstanalyse og fortolkning med termer fra undervisningen, mens der til en introducerende artikel ikke kan stilles krav til udførligheden i tekstanalysen. Da alle opgaveemnerne ligger inden for fagets stofområde, skal der altid demonstreres et danskfagligt niveau i form af fornøden viden, tekstlæsning og systematik mv. Der stilles ikke krav om anvendelse af bestemte litteraturteoretiske metoder, men om en metodisk struktureret tilgang til stoffet. Det er muligt at demonstrere analytiske færdigheder gennem et prioriteret og kommenteret referat, mens de højeste karakterer normalt tillige kræver inddragelse af en faglig

terminologi.

Ved vurderingen af eksaminandens *genre- og formidlingsbevidsthed* lægges der vægt på, om fremstillingen overholder opgavens formidlingsmæssige - herunder genre-mæssige - krav, om fokus er fastholdt, om der vises overblik over struktur og progression, om eksaminanden formulerer sig i et klart og tydeligt sprog på et niveau, der svarer til modtagerne, og om der bruges velvalgte virkemidler for at fange og fastholde modtagergruppens opmærksomhed.

Det er afgørende, at der i bedømmelsen tages hensyn til den konkrete formidlingssituation, og at sprog, opbygning, vinkling, indholdsmæssig tyngde, teori, metode og begreber hele tiden vurderes i forhold til, hvad der er relevant og rimeligt i fx en avisartikel. Eksempelvis bør sproget bedømmes ud fra, om formuleringerne er hensigtsmæssige i den givne kommunikationssituation. Det trækker fx ned, hvis man skriver: ”Jeg har valgt denne opgave, fordi jeg altid har interesseret mig for...”, fordi det hverken hører hjemme i et oplæg eller i en artikel.

Det er udmærket med sproglig appel i den udstrækning, den nuancerer eller formidler indholdet, fx hvis man opfindsomt leger med sproget som *pointe* i en besvarelse om sproglige nydannelser. Læseren må imidlertid ikke bringes i tvivl om, hvorvidt eksaminanden kan formulere sig i overensstemmelse med retskrivningsreglerne i dansk.

Prøvematerialet vil indeholde tilstrækkeligt med stof til en overbevisende besvarelse af den stillede opgave. Det forudsættes således ikke, at kursisten inddrager viden og erfaring fra undervisningen, der rækker ud over de termer og informationer, som hæftet præsenterer. Omvendt vil det naturligvis være en styrke ved besvarelsen, hvis viden fra undervisningen finder naturlig vej til eksaminandens tekst.

4. Karakterfastsættelse

I undervisningsvejledningen til dansk på hf finder man en vejledende angivelse af, hvilke krav der stilles i skriftlig dansk for at opnå tre af de syv karakterer i karakterskalaen, nemlig 12, 7 og 02:

Karakteren 12:

- Sproget er velformuleret, præcist, nuanceret og korrekt, med ingen eller få uvæsentlige fejl.
- Der demonstreres høj grad af genrebevidsthed samt evne til at kommunikere hensigtsmæssigt.
- Besvarelsen af den stillede opgave er udtømmende og tilstrækkeligt veldokumenteret og med ingen eller kun få uvæsentlige mangler.
- Der demonstreres fremragende anvendelse af i sammenhængen relevant danskfaglig indsigt, viden og metode, sikker brug af et danskfagligt begrebsapparat samt stor sikkerhed i at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte.

Karakteren 7:

- Sproget er præget af sikkerhed i syntaks, præcision og sprogrigtighed, men med flere mindre væsentlige fejl.
Fremstillingen savner i nogen grad genrebevidsthed, men kommunikerer i tilfredsstillende grad.
- Besvarelsen af den stillede opgave har flere mangler og savner i nogen grad dokumentation.
- Der demonstreres god anvendelse af i sammenhængen relevant danskfaglig indsigt, viden og metode, god brug af et danskfagligt begrebsapparat samt evne til at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte.

Karakteren 02:

- Sproget er præget af tilstrækkelig sikkerhed i syntaks og sprogrigtighed, men med adskillige tyngende fejl og manglende præcision.
- Fremstillingen savner genrebevidsthed og kommunikerer kun i tilstrækkelig grad.
- Besvarelsen af den stillede opgave er meget mangelfuld, men dog tilstrækkelig.
- Der demonstreres usikkerhed i anvendelse af i sammenhængen relevant danskfaglig indsigt, viden og metode samt af et danskfagligt begrebsapparat.

Det er vigtigt at bemærke, at der i 12-taller er plads til uvæsentlige fejl og mangler. Det er ikke intentionen, at eksempelvis et par fejl med nutids-r skal fjerne en ellers sikker besvarelse fra et 12-tal. På samme måde dumper en besvarelse ikke pr. automatik, hvis præstationen i forlængelse af et af vurderingskriterierne er meget svag. Der kan være styrker ved besvarelsen, som til gengæld trækker op. Der er med andre ord altid tale om en helhedsvurdering.

Man kan som pejlemærker angive tre hovedområder for karakterer til beståede besvarelser med disse stikord vedrørende de fire bedømmelseskriterier:

Karakterniveau	02 – 4	7	10 – 12
Skriftlig fremstilling	Fungerende	Sikker	Nuanceret
Formidling	Fungerende	Tilfredsstillende	Måltrettet
Emnebehandling	Tilstrækkelig	Tilfredsstillende	Omfattende/grundig
Faglig tyngde	Refererende	Metodisk	Nuanceret

5. Eksempler på eksamensbesvarelser

Nedenfor gengives tre autentiske besvarelser og efterfølgende en bedømmelse af dem. Besvarelserne stammer alle fra sommereksamen, maj 2008: 2hf081-DAA. Alle besvarelser er her anonymiseret og linjenummereret. Ved udvælgelsen er det sikret, at alle tre opgavetyper er repræsenteret, og at besvarelserne samtidig udviser forskellige grader og typer af målopfyldelse. Det er selvsagt ikke muligt med blot tre stile at dække hele variationsspektret. Der er ikke medtaget et eksempel på den desværre ikke helt sjældne type besvarelse, som er så mangelfuld, at den dumper. I stedet er udvalgt eksempler på beståede besvarelser, hvor bedømmelsen kræver en

mere sammensat afvejning i forhold til de fire sæt bedømmelseskriterier på hf: *Skriftlig fremstilling* og *Genre- og formidlingsbevidsthed*, som begge kan siges at vedrøre besvarelsens ”hvordan?”, *At besvare den stillede opgave* og *Relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode*, der tilsammen kan kaldes dens ”hvad?”. Et væsentligt formål med dette afsnit i vejledningen er således at give konkrete eksempler på de overvejelser og balanceringer af del- og helhedsvurdering, som enhver bedømmer uundgåeligt må foretage, både ved eksamen og i det daglige arbejde, om end normalt selvfølgelig i kortere form, end det sker her.

Sættets tekstmateriale:

Fællestekster

1. Jonathan Wichmann: *Kunsten at tale godt* (Weekendavisen 7.9.2007)
 2. M.C. Lyngsie: *Brandtale til Kammeraterne* (1.5.1925)
 3. Berit Holbek Jensen: *En krig om ord* (Flensborg Avis 19.12.2006)
- Billede*: Erik Henningsen: *Brandtaler paa Fælleden* (Maleri, 1899)

Særtekster

4. Hans Kirk: af: *Daglejerne* (1936)
5. Ulla Dahlerup: *Tale på Dansk Folkepartis landsmøde 2003*
6. Jens Lenler: *Med andre ord* (Politiken 23.4.2006)

Tema

Hæfte 1 og 2 handler om, hvordan man kan bruge sproget til at påvirke, herunder til at overbevise eller manipulere. Materialet giver eksempler på og diskuterer sprogbrug og retoriske virkemidler, bl.a. i politisk sprog.

Opgaveformuleringer

Du skal besvare én af opgaverne 1-3. Anfør opgavens nummer, og formuler en overskrift som led i din besvarelse.

Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere

Opgave 1

Skriv et analyserende oplæg til et hf-hold om, *hvordan taler kan virke på modtagerne*.

Som en del af besvarelsen skal du analysere og fortolke uddraget af Hans Kirks roman (tekst 4).

Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 2

Skriv til et almenkulturelt tidsskrift en introducerende artikel om *retoriske virkemidler*.

Som en del af besvarelsen skal du redegøre for centrale virkemidler i Ulla Dahlerups tale (tekst 5).

Du skal inddrage dele af materialet fra hæfte 1.

Opgave 3

Skriv til avisen en argumenterende artikel om *sproglig manipulation*.

Som en del af besvarelsen skal du gøre rede for de centrale synspunkter i Jens Lenlers artikel (tekst 6). Desuden skal du debattere og perspektivere synspunkterne. Du skal inddrage dele af materialet i hæfte 1

Der er grund til at bemærke, at besvarelsene jo er skrevet før den justering af eksamen, som er beskrevet i denne vejledning. Det betyder, at to forhold må medtænkes ved læsningen af stile og bedømmelser: 1. Vedrørende læserforudsætninger: Mens tekstmaterialet nu i alle opgaver forudsættes ukendt for modtageren, gælder der for disse besvarelses forskellige forudsætninger ved den enkelte opgave. Det har en vis, om end begrænset, praktisk betydning for vurderingen af besvarelse A. 2. Vedrørende genrer: Den oprindeligt stillede opgave til besvarelse C er en 'diskuterende artikel' – en opgavegenre, som i mellemtiden er fusioneret med 'kommenterende artikel' til 'argumenterende artikel'. Som vi nærmere forklarer i bedømmelsen, har besvarelsen imidlertid så markante træk af begge de fusionerede genrer, at den med de nødvendige forbehold udmærket kan gælde som eksempel på den aktuelle genre.

Besvarelse A

Et analyserende oplæg til et hf-hold:

Hvordan påvirker taler folk?

Retorik er det, at fremstille et emne på en velformuleret og overbevisende måde. En talekunst og en veltalenhed kan gøre dette. En tale kræver retorik for at kunne overbevise. Men hvad kræver retorik og på hvilken måde, kan man få en tale til at virke overbevisende? Hvordan påvirker talte påvirke folk? Det er det, dette oplæg vil handle om.

5 Først vil jeg kort redegøre for sproglige virkemidler. På denne måde vil jeg forklare, hvordan taler kan påvirke modtagere ud fra teksterne, "Kunsten at tale godt", tekst 1, og "En krig om ord", tekst 2, i det udleverede hæfte. I disse tekster er nemlig omtalt forskellige måder, man kan bruge formidling til at virke overbevisende, og hvordan man fremstiller en tale på bedst mulige vis. Derudover vil jeg, for at give et indblik i hvordan en tale kan virke, analysere talen af M.C. Lyngsie
10 "Brandtale til kammeraterne", som jeg forudsætter I har læst. Jeg vil derefter ud fra et uddrag af Hans Kirk, "Dagplejerne", analysere på en tale, og kigge nærmere på hvordan de folk, der modtager talen, bliver påvirket af den. Til sidst vil jeg sammenfatte ovenstående og give et billede af, hvordan taler i bund og grund kan påvirke en modtager, og måske vende op og ned på synspunkter og holdninger.

15 Formidling er vigtig i forbindelse med taler. Man skal henvende sig til den modtager man opsøger på et sprogniveau, som modtageren forstår. Hvis man f.eks. i en børnehave og taler "voksen-sprog" til børnehavebørnene, kan de ikke forstå, hvad det egentlig er, man ønsker at fortælle dem. Associationspræget sprog, er godt for forståelsen. Metafor og billedsprog kan skabe associationer,
20 og er dermed med til at fremme forståelsen. Med associationspræget sprog, er det let for

modtageren at sætte sig ind i det omtalte emne, evt. sympati: "Nåh, hvor er det synd for ham", kan gøre at folk er mere tilbøjelige til hoppe med på det talte.

Gentagelser er også et virkemiddel i taler. Gentagelser gør, at man bedre husker det sagte og sørger for, at det sætter sig fast når talen er slut.

25 Positivt ladede ord og negativt ladede ord, er med til at farve en tale, eller en historie for den sags skyld. I Berit Holbek Jensens tekst, "En krig om ord", fremviser hun en tydelig kontrast: "Går man ind for abort, taler man om "kvinders ret til at bestemme over sin egen krop". Modstanderne kalder det for "retten til at slå liv ihjel."⁽¹⁾. Den første, "kvinders ret til at bestemme over sin egen krop", er meget positiv i forhold til "retten til at slå ihjel".

30 Altså er sproglige virkemidler med til, at virke overbevisende i en tale til en modtager. Som Berit Holbek Jensen siger, møder vi f.eks. kun politikere gennem TV, hvor de taler i de såkaldte "punchlines". Her skal virkelig udtænkes og farves, hvad der skal siges, for at få "solgt" sin tale bedst muligt. Derfor er det vigtigt, at man tænker over, hvad der egentlig bliver sagt i en tale. Hvad bliver gjort positivt, og hvad bliver gjort negativt? Hvad er realistisk og hvad er ikke?

35 Retorik er vigtig for personer, som er talere. Journalisten Wichmann, skrev en artikel i Weenkendavisen 7. september 2007, om to kvindelige retorikere, der mødtes på en cafe og talte sammen om "den retoriske treenighed", som Aristoteles' påfund. Aristoteles sagde: "Al god retorik handler om, at have den rette balance mellem tre parametre ⁽²⁾. De tre parametre er 1) *Ethos*, som er den personlige troværdighed, 2) *Logos*, som er fornuften, det intellektuelle og 3) *Pathos*, det følelsesfulde. Disse tre parametre, kan man også kalde virkemidler. De to retorikere taler om de tre elementer, som er utrolig vigtige for hinanden, for at en tale kan fungere som overbevisende, tillidsfuld og ægte. "Selv den stærkeste ethos skal suppleres med logos for at batte noget politisk"⁽³⁾. Altså skal en god tale indeholde tilstrækkeligt af de tre parametre. De to retorikere taler om, den sproglige tale i forbindelse med politikere. Som eksempel er Naser Khader, fra partiet Ny Alliance, der menes at have for meget af den personlige troværdighed. Pia Kjærsgård fra Dansk Folkeparti, er brugt som eksempel for en demokrat med for meget Pathos, det følelsesladede, og for lidt logos, fornuften; "Hun er på mange måder en rigtig god formidler. Hun kan være konkret; hun kan være direkte, hun kan forsøge at være snusfornuftig. Men hvis man grundlæggende tvivler på hendes karakter, så nytter det ikke noget". Så det, at kunne virke personligt troværdig, fornuftig og følelsesladet er vigtig for, at danne formidling der bliver fanget og kan overbevise modtageren. Jeg har valgt, at vi nu skal analysere en tale, for at vi kan få et indblik i hvordan

45 virkemidlerne i taler bliver brugt. Denne analyse bliver af tekst nr. 2 af M.C. Lyngsie: "Brandtale til Kammeraterne", som i har læst på forhånd. Teksten er et uddrag af en tale til arbejderne i Nykøbing Falster fra 1. maj 1925 under en arbejdskonflikt. M.C. Lyngsie var formand for Dansk Arbejdermandsforbund. 1. maj er arbejderne kampdag, og M.C. Lyngsie taler til arbejderne, mod de borgerlige og deres aviser. Han taler til og med arbejderne, der ikke længere vil finde sig i den måde medierne pakker arbejderne væk. Arbejderne vil kæmpe for at få del i magten, komme længere op og få lige rettigheder. Hvis man skal kigge på logos, ethos og pathos i forbindelse med teksten, kan man se i hans udtale; "Jeg ved, hvad jeg gør, og jeg ved, hvad jeg vil, jeg ved, hvad vore Folk de kan"⁽⁴⁾, at han benytter alle tre parametre. "Jeg ved, hvad jeg gør" er ethos, den personlige troværdighed. Han overbeviser om, at han har tjek på, hvad han har gang i. "Jeg ved, hvad jeg vil" er logos, fornuften, han har stadig tjek og overblik over situationen. Sidst men ikke mindst, "Jeg ved, hvad folk de kan" er pathos, den følelsesladede, han ved faktisk også hvad folk kan og har lyst til. Han rummer alle tre parametre og har folk med sig. Bifaldene og enigheden, som kommer fra arbejderne, kan vise at arbejderne, han taler til, virkelig er med. Det er tydeligt, at han viser han står på fast grund, og er ikke villig til at stå af for de borgerlige. Han kæmper for sagen, og

det er en måde, at virke overbevisende overfor arbejderne. Sproglige virkemidler, M.C. Lyngsie
ellers har benyttet sig af, er at holde sig på lige fod med folket. " ... Ja, men vi skal give dem en
huskekage"⁽⁵⁾. Ordet "vi" gør, at han ligestiller sig selv med arbejderne. M.C. Lyngsie benytter sig
70 også af positivt ladede ord og negativt ladede ord, og man er ikke i tvivl om, at de borgerlige og
deres aviser er pålagt negative ord, mens de selv, som arbejdere, er fightere. Altså er hans
overbevisende faktor, at han virkelig står inde for, hvad han siger og det lyder nærmest til, at han er
villig til at dø for sin sag.

Den danske forfatter Hans Kirk, har skrevet romanen "Dagplejerne" i 1936, denne roman er
75 en tale i forbindelse med et rejsegilde for Høpners fabrik. Talen foregår på en kro, hvor arbejderne
er med. Høpner starter sin tale med "Folkens"⁽⁶⁾, som er en måde at tale på lige fod med folket.
Fabrikken bliver fremstillet positivt i forhold til den jord, der var der før var: "Hvor der før laa en
Skrænt med daarlig jord, som knap kunde give mennesker Udkommet, har vi rejst en Virksomhed,
som kan give os alle det daglige brød."⁽⁷⁾ Der er benyttet en del gentagelser, som "det daglige brød",
80 "nyt liv" og "maskinen skal sørge for os". Høpner ved tilsyneladende godt, at arbejderne har haft en
hård fortid og kan forsikre at "Maskinen skaffer Mad paa Bordet og giver os Klæderne paa kroppen.
Uden maskinen kan et moderne samfund ikke eksistere ... " ⁽⁸⁾. For også at fremstille maskinerne, som
en uundværlig ting for folket, så sætter han maskinerne op imod et samfund uden maskiner, som
ikke kan eksistere. Man kan godt sige, at Høpner prøver ihærdigt at overbevise om, at disse
85 maskiner er en væsentlig del af det "nye liv", og han forsikre arbejderne om, at så snart arbejderne
vil holde maskinerne i gang, så vil det også komme dem til gode. "I har magt, men pas paa hvordan
I bruger den"⁽⁹⁾ - arbejderne har magten overfor maskinerne. Magt er et godt ord til, at manipulere
folk med. Alle ønsker sig en magt i større eller mindre forstand. Og det er klart, at udslidte og
utilfredse arbejdere gerne vil have del i magten. Høpner er realistisk og siger hvad fremtiden skal
90 bringe, og det kan godt være et virkemiddel, som sørger for at give folkene tillid til, hvordan og
hvorledes tingene skal foregå. For lige nu, er de måske en anelse forvirrede over situationen.
Hvis man kigger længere nede i teksten, kan man se hvordan talen bliver modtaget af folket. Det
tydeliggøres at dagplejerne har et håb, et håb om et nyt og et bedre liv, hvor de ikke skal slide og
slæbe for føden og tøj til kroppen. " ... ordene gaven mærkelig følelse af, at de betød noget, han
95 snakkede så meget om, at de ikke måtte sætte maskinen i stå. De kunne altså sætte maskinen i stå"⁽¹⁰⁾
- her er ansvaret og magten et tegn på, at de tænker, at maskinen måske ikke er en hel dum ide. Og
hvis det skulle gå helt galt, jamen så er det måske bare at sætte maskinerne i stå. Håbet er med dem,
og det kan måske ikke blive værre, end det har været. "vi skal ikke bare arbejde, vi skal
samarbejde"⁽¹¹⁾ - han har virkelig noget at byde på, ham her Høpner.
100 Alt i alt, kan man se at Høpner med sine virkemidler og sin overtalelsesevne har en god indflydelse
på arbejderne, og at de er klar til, at starte et nyt liv med maskinerne. Han formår at benytte sin
retorik, og får det gjort på en overbevisende og måske lidt manipulerende måde. Meget god måde,
at få folk til at arbejde for sig.

Til slut vil jeg kort sammenfatte, hvordan taler påvirker folk ud fra det jeg tidligere har fortalt.
105 Altså, en tale skal indeholde personlig troværdighed, fornuft og følelse. Det er ifølge Aristoteles en
opskrift på en overbevisende og tillidsfuld tale. For at skabe en god tale der er overbevisende og
Hverken krænker eller andet, så er det også godt at kende virkemidler. Nogle mennesker er lette til
at hoppe på den mest overbevisende tale, f.eks. den politik, der overbeviser bedst og har de bedste
ting at byde på. Og hvilken tale gør det?

110 For os som mennesker er det vigtigt, at vi har tillid til folk, for at vi kan stole på, at vi ikke bliver
manipulerede. Hvis personer, som i Kirks tekst, føler sig forvirrede og ikke ved hvad fremtiden
bringer, leder de efter den bedste og mest realistiske fremtid og man leder efter en fortaler, der har

115 fast ståsted og ikke springer fra, når han møder modstand .. Det kan man sige at Høpner, formår at tale sig frem til. Man kan på en måde også sige, at han får dem til at vende deres syn og tænke på en ny fremtid med håb forude. Han får dem til at arbejde for sig og det er måske pointen for at hans fabrik kan fungere?

Berit Holbek siger også så fint: "Sprog er magt og påvirker den måde, vi ser tingene på ..." (12) og det kan jeg i og for sig ikke andet end at give hende ret i. Tænk dig en ekstra gang om, når du har lyttet til noget du følte dig tiltrukket af. Tænk, som sagt, over de midler der bliver benyttet, hvad er farvet og hvad er ikke farvet? Er der hold i det talte, eller er der ikke? For man kan misbruge sin magt og sin mund, hvis blot man forstår at bruge den rigtigt.

(1): Hæfte 1, tekst 3, side 9, linie 14 og 15

(2): Hæfte 1, tekst 1, side 5, linie 10 og 11

(3) Hæfte 1, tekst 1, side 6, linie 46 og 47

(4): Hæfte 1, tekst 2, side 7, linie 25 og 26

(5): Hæfte 1, tekst 2, side 7, linie 11

(6): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 2

(7): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 4, 5 og 6

(8): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 11, 12 og 13

(9): Hæfte 2, tekst 4, side 4, linie 22 og 23

(10): Hæfte 2, tekst 4, side 5, linie 47 og 48

(11): Hæfte 2, tekst 4, side 5, linie 43

(12): Hæfte 1, tekst 3, side 9, linie 13 og 14

Besvarelse B

Opgave 2. Introducerende artikel om retoriske virkemidler.

Du kan ikke være neutral...

"Han havde logos som udgangspunkt, fordi han er en blændende, vidende og klog politiker, men han formåede ikke at få noget mere billedrigt og noget med personlig gennemslagskraft ind over." Således kommenterer Pernille Steensbech Lemeé på Mogens Lykketoft' intellektuelle tale for folket op til forrige valg. Talen er som sådan meget god, idet den betoner logos, som er bærende for
5 fornuften og indeholder tydelige intellektuelle virkemidler, men da talen er mangelfuld på både ethos og pathos bliver dennes sammenhæng uhåndgribelig og uoverskuelig. De to sidstnævnte er vigtige begreber især i situationer som denne, da disse er med til at få talens niveau ned på et forståeligt og knap så kompliceret trin, idet de på hver deres måde får henholdsvis den personlige troværdighed i udsagnet frem samtidig med at det følelsesfulde kommer til sin ret.

10 Hvis vi ser nærmere på Ulla Dahlerup' tale til Dansk Folkepartis landsmøde, oplever vi hurtigt hendes bestræbelse på at blive bekræftet i at man på partiets vegne, med god grund føler svigt fra samfundets side, samtidig med at hun klart udtrykker deres fortsat opretstående position indenfor politik. Disse udtalelser understreger tydeligt brugen af pathos, da denne er udtryk for det følelsesfulde og som derfor får vores menneskelige følelser frem og dermed en medfølelse grundet
15 den uretfærdige behandling af menneskeligheden. Ulla Dahlerup formår også gang på gang at få medfølelse fra lytter til denne tale, ikke kun fordi de lyttende som regel er tilhængere af partiet og hvad dette står for, men også grundet måden hun udtrykker sig på; *".. folk i og omkring partiet*

blev stemplet som undermennesker, isoleret, hånet og tillagt alverdens dårlige menneskelige
egenskaber". Heri bruger hun flere eksempler på skrækhistorier som partiet de senere år har
20 været udsat for og gennemlevet, samtidig med at hun hver gang bekræfter hvordan partiet, og
ikke mindst partiets leder; Pia Kjærsgaard, har rejst sig efter utallige krænkelser både på personer
såvel som partiets holdninger.

"Sproget er magt og påvirker den måde, vi ser på tingene på. Går man ind for abort, taler man om
25 "kvinders ret til at bestemme over egen krop". Modstanderne kalder det for "retten til at slå liv
ihjel".

På denne direkte og udtryksfulde måde beskriver retoriker Jonas Gabrielsen sprogets betydning for
os mennesker. Han beskriver meget tydeligt hvorledes sprogets vendinger kommer til udtryk og
derudfra hvordan disse bliver opfattet af lyttere og læsere. I et forsøg på at stille to meninger op
30 mod hinanden, er abort problematikken et godt eksempel, idet man på den positive side indenfor
dette ser det som kvindens ret til selv at kunne bestemme, mens man på den negative side ser det
som en ret til at have mulighed for at dræbe et andet liv. Dette beskriver tydeligt den store forskel
som hersker mellem positiv og negativ indstilling til tingene, idet de som er for abort aldrig ville
udtrykke abort som et symbol på at slå ihjel, men derimod en mulighed for at fravælge.

Et tydeligt eksempel på brugen af ethos, ser vi blive beskrevet af Pernille Steensbech Lemeé, hvor
35 hun udtrykker hvordan et menneske med megen ethos er et menneske vi alle ville indbyde i vores
stuer, et menneske som på et plan vækker vores interesse og ikke mindst et menneske som
udviser stor personlig troværdighed. Disse værdier mener Lemeé at Naser Khader er i besiddelse
af, da han fra dag ét har fået mange danskere til at se på ham som en vidunderlig og
40 charmerende person. Selvom Pernille Steensbech Lemeé har mange positive udsagn tilovers for
Naser Khader, er hun ikke tilfredsstillet, da hun tydeligt ser at ethos ikke er tilstrækkelig indenfor
politikens verden; "*Selv den stærkeste ethos skal suppleres med logos for at batte noget politisk*".

"Du kan ikke være neutral. Enhver fremstilling peger i en retning".
Denne udtalelse kommer fra Jonas Gabrielsen, det er tydeligt at han er af den mening at lige
meget hvor grundigt du forsøger at fremtræde neutralt, vil der altid være en fælde. Det mest
45 tydelige bevis på at du ikke er neutral i din udtale er brugen af ord, ordene kan være alt fra
nedværdigende, ondsindet og irritable til at være harmoniske, glædesstrålende og rosende.
Udover disse tydeligt negativ- eller positiv betonede ord, kan der også være små og måske endda
skjulte fælder som kan tildele dig en plads, enten på den positive eller negative side af den
usynlige linie angående det diskuterede emne. Denne lille fælde kan være kraften hvorpå du
50 udtaler de forskellige ord, såvel som fra at være stille og ubetydelige til at være stærke og
frembrusende. Mange vil ikke ved første ørenlyd kunne tildele din udtale som positiv eller negativ,
dette skyldes i stor grad de skjulte fælder, som både kan være skjulte for afsender selv, men som
også kan være planlagte fra afsenders side, da denne så enten ønsker at forvirre modtager eller
hvis afsender ikke ønsker konfrontation med sine synspunkter og holdninger.

Besvarelse C

Hvad er det egentlig de siger?

Hvad er forskellen på en arbejdsløs og en arbejdsledig, eller på når reggaesangerinden Natasja vil have Danmark tilbage og når Dansk Folkeparti vil have Danmark tilbage? Kan man manipulere så meget med sproget, at et begreb pludselig betyder det modsatte? Når politikere kommer med meninger, valgtaler og sågar "objektive" oplysninger, kan sproget drejes i så mange retninger at 2 plus 2 næsten giver 5.

I Flensborg avis kunne man den 19. december 2006 læse Berit Holbek Jensens artikel *En krig om ord*, hvori hun har ladet lektor ved RUC Rasmus Jønson og retoriker fra Copenhagen Business School Jonas Gabrielsen komme med deres syn på hvordan sprog og ordvalg virker på folk, og hvordan man kan bruge sproget til at manipulere med en virkelighedsopfattelse.

En måde at bruge sproget manipulerende på er ifølge Rasmus Jønson moderne politikeres brug af korte og fængende slogans, som de gentager ligeså mange gange det skal være. Han forklarer det ved, at politikerne får to minutter i tv til at får et budskab igennem til vælgerne, og derfor skal det formuleres kort og præcist. Det er her, at mange vælgere danner deres mening om politikerne. Derfor der er jobs til spindoktorerne, som udformer de gennemslagskraftige udtryk, der bruges i kampen om vælgerne.

Sprog er magt

Jonas Gabrielsen udbygger det; *"Sprog er magt og påvirker den måde, vi ser tingene på. Går man ind for abort, taler man om "kvinders ret til at bestemme over egen krop". Modstanderne kalder det for "retten til at slå ihjel". Nogle siger "cigaret", andre "nikotinpind". Det navn man sætter på ting, afgør, hvordan man handler eller tænker"*.

Han mener, at de navne man giver ting, har utrolig stor indflydelse på, hvordan vi opfatter virkeligheden, og at der i øvrigt bruges mere energi på at diskutere problemets navn end dets løsning. Når terrorangrebet på World Trade Center den 11. september sidestilles med japanernes angreb på Pearl Harbour under 2. Verdenskrig berettiger det således Bushregeringens krig mod terror.

"Enhver fremstilling peger i en retning." påstår Jonas Gabrielsen og mener dermed, at sprog ikke kan være neutralt, men altid vil være farvet af afsenderens holdning. Derimod kan man godt være mere eller mindre objektiv. Her er hovedsagen, at modtageren kan bedømme hvad der er objektivt, og hvad der er afsenderens holdning. I øvrigt kan partier af forskellig holdning komme med hver deres tolkning af de samme tal, hvorfor det kan være svært at afgøre hvem der er mest objektive i deres brug af helt konkrete oplysninger.

Han afslutter med at glæde sig over at faget retorik bliver mere og mere udbredt på gymnasier og højere læreanstalter, fordi han mener at det hjælper med til at kunne begå sig i det samfund vi lever i. Retorikken er nødvendig for at kunne forstå, hvad det egentlig er der bliver sagt.

Nysprog

Noget tidligere i 2006, den 23. april, bragte Politiken Jens Lenlers artikel *Med andre ord. . .*, som starter med to forskellige bud på, hvordan det er at være udlænding i Danmark.

Den første fremstilling giver et ganske pænt billede; man får hjælp af udlændingesservice, man får starthjælp, man får aktivering. Man får en hel masse!

Den anden fremstilling viser en anden virkelighed, hvor ens sag først skal behandles af immigrationsmyndighederne. Hvis man så får opholdstilladelse, får man en væsentligt lavere ydelse end arbejdsledige danskere, skandinaver eller EU-borgere og bliver tvunget til at deltage i et af det offentlige udformet beskæftigelsesprojekt.

Dette er Jens Lenlers måde at introducere læseren til newspeak. Begrebet stammer fra George Orwells roman *1984* fra 1948, om et totalitært samfund inspireret af de totalitære samfund George Orwell selv var vidne til, f.eks. Sovjetunionen og Francos Spanien. I *1984* bliver krigsministeriet kaldt "Ministeriet for fred" og propagandaministeriet kaldes "Ministeriet for sandhed". Denne fuldstændigt omvendte betydning af ordene er et eksempel på newspeak. Formålet med newspeak er at styre folks tanker, for hvis man ikke har ordene til at tænke sin forbrydelse, så kan man heller ikke begå den.

I virkeligheden bruges det i høj grad af moderne politikere, som "*... sminker en uskøn virkelighed til et punkt, hvor budskabet nærmest ender som det stik modsatte - men selvfølgelig uden at være ren løgn*". Starthjælpen til indvandrere i Danmark er jo ikke en hjælp, selvom idéen bag handler om at motivere folk til at komme ud på arbejdsmarkedet, så de kan indgå i det danske samfund. Det siger i hvert fald de politikere som udformede den.

Udhuling af demokratiet

Jens Lenler giver ordet til retorikprofessor på Københavns Universitet Christian Kock. Som forsker i politisk kommunikation har han samlet en liste over brug af newspeak hos moderne politikere. Og den bliver længere.

Han siger: "*Der er to problemer med newspeak. Det ene er, at folk faktisk bliver ført bag lyset. Det andet er, at de opdager, at de bliver ført bag lyset, og konkluderer, at man ikke kan stole på noget som helst. Ingen af delene er særlig hensigtsmæssige i et demokrati*".

Det første problem er jo åbenlyst sandt; det er da dybt problematisk for demokratiet, at vælgerskaren igen og igen føres bag lyset. På et tidspunkt opdager man forhåbentlig at der er politikere som bliver ved med at forskønne den virkelighed man færdes i til daglig. Måske kan man ikke helt genkende den virkelighed, som politikerne beskriver, og så er det at mistilliden til de folkevalgte sætter ind. Det ses ofte som "politikerlede" hos folk som kynisk udtaler, at politikere ikke er til at stole på.

Christian Kock mener altså, at et overdrevent brug af newspeak og en for voldsom forskønnelse af virkeligheden gennem sproglig manipulation er med til at udhule demokratiet. Hvis vælgerne ikke stoler på at demokratiet virker, hvorfor så tage del i det?

Små forskelle i formuleringen

De to artikler siger meget det samme; at sproglig manipulation med folks virkelighedsopfattelse ofte bruges af de folkevalgte og at det kan være utrolig effektivt. Derfor er det utrolig vigtig at vælgerskaren gennem uddannelse, med særlig fokus på retorik, bliver i stand til at forstå hvad det er der bliver sagt. Ord har magt, og det skal man som vælger være klar over.

Under Nyrup var man arbejdsløs, hvis man ikke havde et job. Nu, under Fogh er man arbejdsledig. Som arbejdsledig var man uheldig, ramt af samfundsforhold uden for ens kontrol. Som arbejdsledig

80 står man til rådighed for arbejdsmarkedet og skal se at klippe sit hår og finde et arbejde og bidrage til samfundet i stedet for at snylte på det. Så små ændringer skal der til i et ord, før betydningen er en helt anden.

Tag nu den aktuelle sag om slagordene "*Gi' mig Danmark tilbage!*" overfor "*Gi' os Danmark tilbage!*"

85 Det første er den venstreorienterede reggaesangerinde Natasjas omkvæd på sit store radiohit. Det andet er Dansk Folkepartis slogan i deres seneste angreb mod tørklæder.

Der ligger helt klart en meget stor betydningsforskel i to næsten ens sætninger. Det Danmark Natasja vil have tilbage, er det som hun mener højrefløjen har taget, og udelukkende bruger som nationalistisk propaganda, hvorimod Dansk Folkeparti vil have landet tilbage fra alle muslimerne, som kommer hertil med deres sære skikke og tvinger dansken til at indordne sig og lave bederum til
90 dem. Dette er i sandhed en krig om ordene.

Kritiske vælgere

Når politikere kan tage et udsagn og vende betydningen fuldstændigt på hovedet, er det rigtig vigtigt at være vågen og ikke lade sig narre. For det fungerer som et marked, hvor de forskellige partier faldbyder deres holdninger med flotte kampagner og slogans i en grad så det minder om at se
95 reklamer for det seneste vaskemiddel: "Prøv Ny Alliance med ekstra enzymer! Drøjere i brug og bedre til at bevare farver end noget andet kendt mærke!"

Så længe der ikke foregår en reel debat om reelle problemer - og ikke bare navnet på problemet - skal man som vælger være ligeså knivskarp, som man skal være det som forbruger. Det lyder ikke umuligt. Vi har lært at være bevidste og kritiske forbrugere så hvorfor ikke også bevidste og kritiske
100 vælgere

6. Bedømmelse af de tre besvarelser

Nedenfor bringes samlede bedømmelser af hver af de tre besvarelser. Vurderingen peger for hver besvarelse på én karakter og argumenterer for denne såvel ud fra de fire kriterier som i en samlet afvejning, jf. ovenfor om bedømmelseskriterier. Men det markeres samtidig, hvilken alternativ karakter der var i spil hos bedømmerne, og det søges forklaret, både hvilke argumenter der kunne fremføres for denne, og hvilke grunde der alligevel vejede tungest. Som enhver, der har bedømt tilsvarende stile, vil vide, er der overlap mellem de fire kriterier – og forhold, som bedst kan forklares ved at inddrage flere kriterier på en gang. Med det forbehold er bedømmelsen som hovedprincip struktureret sådan, at den følger hvert kriterium for sig for så at munde ud i en helhedsbedømmelse. Dog ikke strammere, end at et emne som komposition kan flytte fra "fremstilling" til 'formidling'.

Bedømmelse af besvarelse A

Skriftlig fremstilling

Generelt er opgaven præget af et udmærket flydende sprog. Opgaveskriveren har ikke problemer med at få skrevet noget, men snarere med at begrænse sig og undgå redundans: Der er en del tomgang i besvarelsen. De mange kommafejl (50 i alt!) bremser fremstillingens flow. Ikke blot forstyrrer de læsningen ved at skille neksus ad, men de kan også være meningsforstyrrende ("...hvad kræver retorik og på hvilken måde, kan man få en tale til at virke..."). I samme retning virker den gængse forveksling af kolon og semikolon (l. 47, 59). Et par fejl som manglende ord eller fejlskrivninger må nok regnes for sjusk snarere end uformåen (fx l. 3-4, ...), således også titlen "*Dagplejerne*"! En ren detalje er de ortografiske fejl i gengivelsen af stort begyndelsesbogstav i substantiver i citater (l. 78f). Der er nogle grammatiske fejl, fx i brug af præpositioner ("analysere på en tale", at have "magten overfor maskinerne", "stå af for de borgerlige", "eksempel for en demokrat"), syntaks (l. 66) og bøjning (præsens-r, l. 85). Mere forstyrrende for kommunikation og klarhed er nogle eksempler på uklar brug af pronomen, særligt "man": Læseren må flere steder læse meget grundigt for at blive klar over, at ordet refererer til forskellige personer (fx l. 15, hhv. 23), nemlig snart taleren, snart tilhørerne, jf. også "vigtigt, at man [?] tænker over, hvad der egentlig bliver sagt i en tale" (tilsvarende l. 112f).

Også andre fejl og uklarheder kan svække besvarelsen som kommunikation, fx en semantisk fejl som Lyngsies "udtale", begrebet "realistisk" (l. 34, 89) eller formuleringer som "at danne formidling", og at appellformerne "er utrolig vigtige for hinanden". Det sidste eksempel kan også pege på besvarelsens uhensigtsmæssigheder af mere stilistisk karakter som fx stilbrud: hvad Lyngsie "har gang i", at "det sagte (...) sætter sig fast" og andre eksempler på for løs sprogbrug, måske også som uklare genresignaler: Det analyserende oplæg er jo en skriftlig, ikke en mundtlig genre ("Altså, en tale skal...", "ham her Høpner", "Jeg har valgt, at vi nu skal analysere en tale"). Klicheer som "i bund og grund" og "det kan jeg i og for sig ikke andet end..." bidrager til fremstillingens redundans sammen med en tendens til dobbeltkonfekt (fx "En talekunst og en veltalenhed", "metafor og billedsprog", børnehalebørnene i en børnehave (l. 16), "en tale til en modtager", "den sproglige tale", "hvordan og hvorledes").

Genre- og formidlingsbevidsthed

Registreringen af sproglige problemer skal ikke skjule, at besvarelsen alt i alt får kommunikeret sit indhold på en nogenlunde rimelig og gennemskuelig måde. Rubrikken er enkel, klar og modtagerrettet. Emnet slås fast for målgruppen i indledningen, der også viser, hvordan besvarelsen er disponeret. Det ville dog være at foretrække, at besvarelsen *viste* denne disposition ved brug af mellemrubrikker, også for at understrege karakteren af skriftlig genre, jf. herom under Skriftlig fremstilling. Som det er nu, synes besvarelsen næsten at have hele tre indledninger

(l. 1f, 5f, 15f). Og selv om planen holdes, er hverken plan eller realisering overalt lige god: Besvarelsen breder sig og bliver upræcis, hvor den burde strammes – generelt i inddragelsen af stof fra hæfte 1 – og er ikke tilstrækkeligt fokuseret i slutningen. Der findes også formuleringer, som formodentlig skal vise, at opgaveskriveren bestræber sig på at være modtagerrettet ("Tænk dig en ekstra gang om..."). Men langt at foretrække for den slags mere udvendige signaler (jf. også l. 10 og 51) er den art modtagerrettethed, der fx kommer til udtryk i skribentens udmærkede forsøg på at lave opsamlinger og delkonklusioner undervejs (l. 30f, 59f).

Som nævnt er der sproglige træk i besvarelsen, der svækker dens fasthed som skriftlig genre. Man kunne jo mene, at brugen af noter virker modsat. Men derfor kan de godt synes uhensigtsmæssige med deres omstændelige linjeanvisninger. Det er en del af genre- og formidlingsbevidstheden at tage hensyn til, at materialet ikke forudsættes kendt af læseren. I stedet for referencer som "tekst 1" bør der altid henvises med titel e.l. Det er et formelt krav, at besvarelsen klart angiver, hvilken opgave den besvarer. Det forsømmer besvarelse A.

At besvare den stillede opgave

Besvarelsen udviser allerede ved selve sin længde, der er klart over gennemsnittet, vilje til grundighed. Det samme ses ved, at alle tre tekster i hæfte 1 er inddraget. Men er det en fordel at gøre? Man kan næppe svare generelt, men her har det den allerede anførte konsekvens, at arbejdet med fællesteksterne kommer til at overskygge analysen af særtæksten. Det er et væsentligt problem, ikke mindst i et analyserende oplæg. Nu er det rigtignok en afgørende pointe i den skriftlige eksamensform på hf, at kursisten ikke blot skal skrive om en tekst, men om et emne – her: hvordan taler kan virke på modtagerne. Derfor kan der være god mening i at søge perspektiveringsmuligheder til særtæksten ud fra hæfte 1. Og besvarelsen har kvaliteter, både en udmærket grundforståelse og et vist overblik i sine bud på en sådan perspektivering eller bredere behandling af emnet. Problemet er som nævnt disponeringen, som er skæv. Der bringes for meget stof i spil, før vi kommer til kernen i oplægget. Herunder også stof, der ikke bliver brugt, fx udpegede virkemidler som "metafor og billedsprog" og "associationspræget sprog". Besvarelsen finder faktisk ikke på at analysere metaforbrugen i Lyngsies eller Høpnens taler, skønt metaforen 'vi er alle i samme båd' og dens såkaldte framing (som udglatter klasse modsætninger) selvfølgelig er en del af kernekritikken hos Kirk. Tilsvarende får vi ingen eksempler på Lyngsies påståede brug af plus/minus-ord. Til gengæld viser analysen af Lyngsies tale en udmærket tekstforståelse, der også kommer til udtryk i en formulering som "Han taler til og med arbejderne" og i blikket for talens brug af vi-formen. Men den i sig selv fikse idé: at ville se de tre appellformer udfoldet i én triadisk sætning hos Lyngsie (jf. l. 59f) er nok mere søgt end fundet. Lyngsie-analysen munder ud i den utvivlsomt rigtige iagttagelse, at "han virkelig står inde for, hvad han siger". Her er jo en oplagt kobling til Høpnens tale, som besvarelsen ikke udnytter.

Overhovedet er analysen af Kirks tekst lovlige kort og overfladisk. Skribenten peger relevant på virkemidler som gentagelse og modstilling og skal også roses for at skelne mellem Høpnens tale og folks modtagelse af den, jf. emnet. Men besvarelsen får ikke ekspliciteret en forståelse af tekstens intention så tydeligt, at man kan regne med, at målgruppen forstår den. Om skribenten selv forstår den, kan man endda være lidt usikker på: Det er ikke i tekstens ånd at sige, at Høpner

har ”en god indflydelse”, eller at tillægge arbejderne den opfattelse, at ”han har virkelig noget at byde på”. Til gengæld kaldes Høpnens form ”måske lidt manipulerende”. Det er i bedste fald for underspillet, og skribenten glemmer desuden at belægge påstanden. Men så hedder det meget rigtigt senere: ”Han får dem til at arbejde for sig og det er måske pointen for at hans fabrik kan fungere?”

Relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode

Måske hænger den lidt usikre forståelse af Kirks tekst sammen med, at skribenten mangler relevant litteraturhistorisk viden – og historisk viden, jf. at titlen opfattes som *Dagplejerne* – som kunne understøtte en læsning af det politiske spor i teksten. Men der er samtidig en manglende metodisk tyngde i tekstanalysen. Ét er sætningen ”denne roman er en tale”! Men besvarelsen opererer ikke med et begreb som fortæller og eftersporer heller ikke en forfatterintention. Ligesom besvarelsen glipper oplagte koblinger til Lyngsie og undersøgelsen af metaforbrugen hos Kirk, glemmer den også at bruge sit eget (ganske vist uklare) begreb om ”associationspræget sprog” – det kunne fx være koblingen af arbejde og religiøs diskurs i Høpnens brug af udtrykket ”det daglige brød”.

Den manglende faglige tyngde vedrører ikke alene den litterære side af faget. Opgaveskriveren siger fx ”I Berit Holbek Jensens tekst ... fremviser hun en tydelig kontrast [mht. omtale af abort]”, men reelt er det jo den i teksten interviewede Jonas Gabrielsen, der her taler. Fejlen gentages l. 117. Det at kunne identificere stemmer og aktører i (også ikke-fiktive) tekster er en væsentlig danskfaglig kompetence og en del af redegørelses-kompetencen. Derfor må sådan en manglende præcision trække ned i bedømmelsen. En anden generel danskfaglig kompetence er dét at sikre, at der er overensstemmelse mellem et tekstcitater og den påstand, man fremfører om det. Det er ikke tilfældet, når besvarelsen refererer tekst 1 for at mene, at Pia Kjærsgaard har for lidt logos – og så belægger det med et citat, som omhandler hendes eventuelle etos-problem (l. 45f).

Sammenfattende vurdering

Måske især ved første øjekast kan besvarelsen med sin længde, sin stoffylde, sit flow i sproget og sin markerede fremstillingsbevidsthed berettigt karakteren 7, som med 7-skalaens generelle formulering ”gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler”. Ved nærmere eftersyn afslører der sig imidlertid som påvist en række svagheder, især i disponeringen af besvarelsen og i forbindelse dermed både i emnebehandling og faglighed. Disse svagheder er så væsentlige, at bedømmelsen i stedet bliver 4. Den gives med 7-skalaens ord for: ”den jævne præstation, der demonstrerer en mindre grad af opfyldelse af fagets mål, med adskillige væsentlige mangler”. Den beskrivelse er selvsagt så bred, at man selv må finde ud, hvad de graderende ord (”mindre”, ”væsentlige”) kan dække i det konkrete tilfælde. I hf-vejledningens karakterbeskrivelser er der ingen specifikation af 4-tallet, derimod af 7-tallet. Der angives nogle plusser og minusser i en prototypisk besvarelse, og det er indlysende, at fordelingen af godt og skidt kan se helt anderledes ud i en given besvarelse til 7. Men fx hedder det ”Der demonstreres god anvendelse af relevant danskfaglig viden, metode og terminologi samt evne til at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte”. Det lever besvarelsen her ikke ganske op

til. Alt afhænger af vægtningen af bedømmelsens form- og indholdskategorier, og her vægter svagheden i besvarelsens kerneydelse (analysen) ret tungt. Men der skal ikke herske tvivl om, at 4-tallet er meget solidt!

Bedømmelse af besvarelse B

Skriftlig fremstilling

Skribenten behersker et skriftsprog med en rimelig grad af korrekthed. De formelle sprogfejl er ikke besvarelsens største problem. Men det er et meget karakteristisk træk ved fremstillingen, at skribenten forsøger sig med en abstrakt, stedvis næsten cancelliagtig stil og unødigt komplicerede løsninger, der ofte ikke lykkes. Det medfører, at indholdet sine steder fremstår uklart, hvis ikke ligefrem uden mening ("en plads, enten på den positive eller negative side af den usynlige linie angående det diskuterede emne" eller slutningen, l. 51ff). Dette skaber formidlingsproblemer og svækker besvarelsens genrefunktion som introducerende artikel. Men det medfører også formelle fejl og svagheder. Syntaksen drives til en hypotaktisk kompleksitet og dybde, som skribenten ikke behersker, ved uhensigtsmæssige kløvninger og påhægtede ledsætninger ned til 3. grad (fx l. 6-9, 34-37). Utvivlsomt forbundet hermed er de mange tilfælde af sætningsbrud og konstruktioner, som ikke lykkes ("henholdsvis... samtidig med...", "[det] understreger... patos... og som derfor får... følelser frem", "både... såvel som", "da denne så enten ønsker at forvirre modtager eller hvis afsender ikke ønsker konfrontation"). En anden mulig følge er den inkonsekvente og mangelfulde tegnsætning. Der lægges ud med grammatisk kommatering, men efter dens regler rummer stilen 30 kommafejl (på under to sider), typisk som udtryk for manglende syntaktisk overblik. Flere steder øges uoverskueligheden, ved at to helsætninger forbindes med komma i stedet for punktum (l. 43, 45, 51). I stedet for kolon sættes semikolon (l. 17, 21). I stedet for genitiv-s sættes fejlagtigt apostrof (l. 3, 10). Til klarheden bidrager upræcis og ubestemt brug af pronomener (fx l. 6-8, 14, 29-30: "man" og "indenfor dette", 52: "dette"), præpositioner (kommentere "på", krænkelser "på" personer og holdninger), og adverbier (l. 19: "Heri bruger hun...", 49: "hvorpå" for "hvormed"). Det samme gør semantiske (m.m.) skævheder som Dansk Folkepartis "fortsat opretstående position", "udsagn tilovers for Naser Khader", "tildele din udtale som positiv" eller rimeligvis påstanden om, at Lemée ikke er "tilfredsstillet" af Khader). Alt i alt må man sige, at de her anførte fejl sammen med dem, der yderligere er (kongruens, sammenskrivning m.m.), svækker stilens kommunikative funktion.

Genre- og formidlingsbevidsthed

Som nævnt skaber besvarelsens gennemgående tunge stil problemer for dens formidlingsevne. Man bemærker ellers som noget af det første, at skribenten har en klar formidlingsvilje og en ganske bestemt teknik at gøre det med. Der tages udgangspunkt i et (formodet centralt) citat fra tekstmaterialet – der så kommenteres og bruges som springbræt for en videre udfoldelse af emnet. I sig selv er dette en glimrende formidlingsteknik. Men besvarelsen kommer ufrivilligt til at demonstrere, at for meget af en god ting er en uting. Mønsteret af citat plus kommentar gentages igennem hele besvarelsen i en sådan grad, at den står i fare for at atomiseres til lutter mosaik. Tre faktorer bestemmer, om teknikken fungerer godt, hvis den skal bære en besvarelse:

Om citaterne reelt er centrale. Om kommentaren evner at bruge dem fremadpegende. Og om de enkelte afsnit forbindes gennem passende overgange. På alle tre punkter har besvarelsen problemer:

Der mangler åbenlyst overgange mellem hovedafsnittene (før l. 10, 23, 34 og 42). Én afsnitsindledning synes ved første øjekast at have forbindende funktion: ”Et tydeligt eksempel på brugen af ethos, ser vi beskrevet...” (l. 34). Men emnet i det foregående har ikke været ethos, men derimod omtrent det, som retorikere kalder framing. Og det umiddelbart efterfølgende *er* ikke eksemplet (og er slet ikke en ’beskrivelse’), som først konkretiseres fire linjer senere. Tekstlingvistisk og indholdsmæssigt fungerer dette ikke godt. Citatet om Lykketofts logos-brug, som indleder besvarelsen, kunne principielt nok have fungeret som anslag i en introducerende artikel om retoriske virkemidler. Det ville blot kræve, at kommentaren straks fokuserede på retorik som det overordnede emne og forholdt sig reelt introducerende til det. Men her går skribenten straks i detaljer med Lykketofts tale – i øvrigt uden at præsentere den tekst, citatet hentes fra, eller talens kontekst. Indledningen forbliver i det alt for indforståede og får tilmed ikke defineret sine nøglebegreber (jf. nedenfor om At besvare den stillede opgave).

Det gælder helt generelt, at besvarelsen ikke lever op til genrekravene til en introducerende artikel. I den skal formidlingsaspektet i sagens natur stå særlig stærkt: Den skal tage den udenforstående i hånden og skabe interesse for emnet og overblik over det gennem en gradvis, progredierende fremstilling. Men ligesom det, der i besvarelsen kunne ligne et fængende anslag, viste sig at være et alt for partikulært og indforstået nedslag, så savner besvarelsen også en egentlig afrundende, overbliksmarkerende afslutning. Den slutter ikke, men holder bare op. Og der er undervejs ingen markering af progression – snarere kører besvarelsen i ring med sidestillede nedslag. Man savner også mellemrubrikker til at vise gangen i disponeringen. Hovedrubrikken har i sig selv en udmærket appelkarakter og korresponderer med det sidste citat, besvarelsen tager frem – som dog ikke er heldigt løsrevet fra sin sammenhæng. Men den passer dårligt til hovedemnet, som jo ikke er umuligheden af at være neutral, men derimod retoriske virkemidler med udgangspunkt i Ulla Dahlerups tale, der på ingen måde forsøger at være neutral. Det er tankevækkende, at der forholdsvis let kunne rettes op på mange af de her anførte mangler.

At besvare den stillede opgave

Med sit omfang på under to sider har besvarelsen ikke signaleret grundighed, og emnebehandlingen lader da også meget tilbage at ønske. Hovedproblemet er, at besvarelsen er dårligt fokuseret og disponeret forkert, så arbejdet med særtæksten fremstår for tyndt og overfladisk. Her som ellers refererer besvarelsen indforstået og uden introduktion til den behandlede tekst. Redegørelsen for virkemidler i Ulla Dahlerups tale er yderst mangelfuld og upræcis og består ret beset i nogle få, tilfældige nedslag i teksten, som tilmed er dårligt forklaret. Der mangler dokumentation, og selv det ene citat, der bruges, bruges diskutabelt (l. 17). Bortset fra ’brug af patos’ forbliver det ubestemt, hvad der skal forstås ved ’virkemidler’. Det kan diskuteres, om ikke skribenten uden i øvrigt at bruge nogle af ordene forveksler virkemidler med virkning, når det hævdes, at ”Dahlerup *formår*... at få medfølelse fra lytter til denne tale”. Forkærligheden for en dårligt behersket abstrakt skrivestil påvirker selvsagt også

emnebehandlingen i retning af det meget upræcise, som når det hævdes, at talen viser ”hendes bestræbelser på at blive bekræftet i at man på partiets vegne, med god grund føler svigt fra samfundets side”, eller at talen skulle påvise” den uretfærdige behandling af menneskeligheden”.

Heller ikke i stilens øvrige dele er besvarelsen fyldestgørende. Der er en vis grundforståelse af appelformerne, men de defineres ikke præcist og som nævnt slet ikke overbliksskabende. Kommentarerne til de valgte citater viser i de fleste tilfælde, at deres hovedindhold er forstået. Men som vist fører det ikke frem til en sammenhængende behandling af det, der skulle være i fokus: retoriske virkemidler. Stilens tredje afsnit (l. 23-33) ender med at køre i ring. Og det sidste afsnit skifter fokus til det problem, at neutralitet er uopnåelig – pga. sprogets ”fælder”, et begreb, som resten af besvarelsen herefter cirkler om, på én gang redundant og dog uden at få klarlagt dets indhold. Særligt er skribenten optaget af spørgsmålet om en neutral udtale – man tror, der menes ”udtalelse”, men faktisk insisterer skribenten på betydningen af ”kraften hvorpå du udtaler de forskellige ord, såvel som fra at være stille og ubetydelige til at være stærke og frembrusende”. Således ender besvarelsen trods alt med at tale om retoriske virkemidler, men desværre ikke på nogen væsentlig måde eller i noget tilstrækkeligt overordnet og sammenhængende perspektiv.

Relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode

Besvarelsen dokumenterer ikke megen faglig tyngde. Det fremgår allerede af ovenstående. Der mangler tekstanalytisk metode, særligt føleligt i arbejdet med særteksten, som er meget overfladisk. Tilsvarende mangler der faglig viden, fx om virkemidler, som Ulla Dahlerups tale i høj grad inviterer til analyse af (metaforer, stilistiske figurer m.m.). Den manglende skarphed i definitionen af appelformer trækker i samme retning – ligesom den allerede påviste tendens til at fokusere på mindre væsentlige forhold. Besvarelsen røber også unøjagtighed i tekstforståelsen, fx når det hedder, at ”man på partiets vegne, med god grund føler svigt fra samfundets side”. Dahlerup udpeger selv mere præcist ”venstrefløjen og de kulturradikale” som modstanderne. Den gennemgående manglende præcision i fremstillingen påvirker også indtrykket af fagligheden, som når det hedder, at aborttilhængere ”aldrig ville udtrykke abort som et symbol på at slå ihjel”.

Sammenfattende vurdering

Alt i alt har besvarelsen for få af den introducerende genres egenskaber. Der er ikke stærkt belastende problemer med sprogrigtighed. Men besvarelsen er præget af en for tung og ofte upræcis fremstilling. Der demonstreres en vis formidlingsbevidsthed, som imidlertid ender med at virke mod hensigten. Som komposition er besvarelsen for usammenhængende og indforstået. Den er ufokuseret og temmelig overfladisk, allermest i behandlingen af særteksten, hvor den burde være grundigst, også selv om det ikke er et analyserende oplæg. Og den har væsentlige faglige mangler. Samlet set må besvarelsens niveau bedømmes som ”tilstrækkeligt”, dvs. **02**, som gives for ”den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål”. I den vejledende karakterbeskrivelse hedder det om karakteren 02: ”Sproget er præget af tilstrækkelig sikkerhed i syntaks og sprogrigtighed, men med adskillige tyngende fejl og manglende præcision. Fremstillingen savner genrebevidsthed og kommunikerer

kun i tilstrækkelig grad. Besvarelsen af den stillede opgave er meget mangelfuld, men dog tilstrækkelig. Der demonstreres usikkerhed i anvendelse af i sammenhængen relevant danskfaglig indsigt, viden og metode samt af et danskfagligt begrebsapparat.”. Det kan udmærket gælde som karakteristisk af den foreliggende besvarelse.

Bedømmelse af besvarelse C

Skriftlig fremstilling

Besvarelsen er præget af et fint flydende sprog, der udmærker sig ved både klarhed og vitalitet. Skribenten har fuld kontrol over sit sproglige repertoire og formår at variere ordvalg og syntaks. Fx beherskes et hypotagma som ”et af det offentlige udformet beskæftigelsesprojekt”, og længere sætninger med adskillige tilknyttede ledsætninger, der angiver logiske underordningsforhold, afløses af en kort, prægnant sætning. Den indledende spørgesætning følges op af endnu én, men varieres så til fremsættende. Små detaljer viser besvarelsens fine sans for præcision. I den indledende sætning (”Hvad er forskellen på en arbejdsløs og en arbejdsledig, eller på når...”) ville mange glemme det sidste ”på”. I den rationelt fremstillende stil underbygger flere virkemidler den logiske analyse, fx gennem syntaktisk sidestilling (”Han mener, at..., og at...”) og tydeliggørende brug af adverbier (”således”, ”Derimod” m.fl.). Tonen er saglig, men rummer også plads for det appellerende (indledningen igen), for en direkte i udtrykket (”Tag nu den aktuelle sag...”) og for et mere personligt og humoristisk udtryk, hvor de beskrevne holdninger mimes i en diskret sproglig karikatur (”Som arbejdsledig står man til rådighed for arbejdsmarkedet og skal se at klippe sit hår ...”, ”muslimerne, som kommer hertil med deres sære skikke og tvinger *dansken* til at indordne sig og lave bederum til dem” (kursiveret her)). Kursiv bruges med en klar emfatisk og tydeliggørende virkning (”arbejds**l**øs, arbejds**l**edig”). Og der sluttes med en fin punchline. Kun tegnsætningen er noget mangelfuld: Der er 27 kommafejl, kolon og semikolon forveksles som sædvanligt (l. 17, 38, 63, 73). Der er nogle få andre formelle fejl (fx i sammenskrivning, bøjning (l. 74), kongruens, forkert brug af pronomener (l. 21: man/vi, l. 84: sit)) og et par åbenlyse fejlskrivninger. Det kan diskuteres, om afsnitsdelingerne falder i for tæt stime o. l. 36f og 82f. Men alt i alt er sproget særdeles velfungerende.

Genre- og formidlingsbevidsthed

Som det ofte er tilfældet, følges niveauet af sprog og formidlingsevne ad. Rubrikken er klart fængende og følges op af en glimrende manchete, som begynder i det helt konkrete, varierer det og dernæst løfter det op i et bredere perspektiv. Faktisk allerede en lille ”trailer” på hele artiklen. Artikelpræg og -kvalitet er netop det, besvarelsen har, også ved brugen af klare mellemrubrikker, som fint dækker afsnitsindholdet. Man kan diskutere, om det ville være mere stringent at have én mellemrubrik for hver af de to behandlede artikler. Men selv om afsnittet ”Udhuling af demokratiet” fortsætter det foregående afsnit om ”Nysprog”, der jo overhovedet er særtekstens emne, så tilføjer den ekstra mellemrubrik også et nyt aspekt, som artiklen siden følger op på. Og da gennemgangen af tekst 3 jo meget naturligt begynder før første mellemrubrik, er artiklen reelt også på dette punkt ganske konsekvent.

Besvarelsen er meget omhyggelig med at give nøjagtig og instruktiv præsentation af tekster og skribenter. Der udvælges relevante citater og egne eksempler, som alle får en præcis, opfølgende kommentar. Fremstillingen er overalt klar, fint sammenhængende og meget bevidst om sin læser, jf. fx ”Tag nu den aktuelle sag ...” (l. 82f), hvor artiklen fornemt binder sløjfe tilbage til anslaget. Og lidt efter inddrages fint titlen på tekst 3 i sætningen ”Dette er i sandhed en krig om ordene”. Til de eksempler på besvarelsens personlige tilskud, som blev nævnt ovenfor under Sprog, kan føjes endnu et, der igen vidner om vitalitet og originalitet: ”Prøv Ny Alliance med ekstra enzymer!” – en analogi, som følges op og udbygges i slutningens pointerende paralleldannelse mellem kritiske forbrugere og kritiske vælgere. Her kan man tale om en artikel, der ikke bare holder op, men virkelig slutter. Alt i alt viser artiklen en høj grad af formidlingsbevidsthed og evne til klar og fængende kommunikation.

At besvare den stillede opgave

Skribenten har besvaret opgaven med udmærket grundighed og med klar sans for fokus. Straks efter manchettens tændsats gives en præcis definition af artiklens centrale problemstilling (l. 8-9). I de følgende afsnit demonstrerer skribenten sin glimrende evne til at give en klar redegørelse, baseret på en præcis tekstlæsning, en klar lokalisering af synspunkter og stemmer i teksterne og en sans for det væsentlige. I flere tilfælde tilføjer skribenten selvstændigt en udlægning og præcisering af udsagn og synspunkter hos de refererede skribenter (fx l. 23-25 og 26ff). Udlægningen kan have karakter af en selvstændig tænke videre over emnet – uden at den måske helt tilstrækkeligt er markeret som sådan – og kan få helt prægnante formuleringer: ”hvis man ikke har ordene til at tænke sin forbrydelse, så kan man heller ikke begå den”. Med fin sans for redaktion sammenklipper skribenten to forskellige steder i tekst 3 (hæfte 1, l. 16f og 31f) og får dem til at hænge godt sammen.

Imidlertid er der også modgående tendenser. Dele af redegørelsen følger teksterne lovlig tæt, så den kan blive en anelse omstændelig og tekstbundet (fx l. 36f) og også nærme sig afsmitning (fx l. 32f). Dette rører sig tillige i en detalje i besvarelsen: ”Som forsker i politisk kommunikation har han samlet en liste over brug af newspeak hos moderne politikere. Og den bliver længere” (l. 57f). Sætning to er fint anbragt. Men faktisk kopierer skribenten her tekst 6, hvori det hedder: ”Han forsker i politisk kommunikation og samler eksempler på moderne newspeak i både Danmark og USA. En liste, der vokser”. Sammenligningen af de to artikler gør for lidt for at få de forskelle, der trods alt er, til at træde frem. Derved bliver den debatterer af synspunkterne, som er et karakteristisk træk ved den argumenterende genre, knap så udfoldet som ønskeligt, selv om man ikke skal overse, at den også fandt sted undervejs i redegørelsen. Til gengæld foretager besvarelsen på udmærket vis en sådan perspektivering, som også er et genretræk. Det sker dels gennem det allerede fremdragne eksempel, som modstiller ordene *arbejdsløs* og *arbejdsledig* og forklarer forskellen (man kan diskutere, om dette eksempel hører til diskussion eller perspektivering). Dels ved den fint pointerende sammenstilling af sangerinden Natasjas og Dansk Folkepartis næsten enslydende slagord, der fungerer med helt modsat betydning. Og endelig ved slutningens opsamling, der inddrager læseren i en aktualiserende spidsformulering. Her og et par andre steder kommer skribentens holdning klart til syne. Det er ikke noget krav i en

argumenterende artikel, men en mulighed – modsat i den tidligere genre 'diskuterende artikel' (som i parentes bemærket var eksamenskravet til den foreliggende besvarelse).

Samlet set har emnebehandlingen således fine kvaliteter, men også visse begrænsninger.

Relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode

Som allerede vist vidner besvarelsen om stor faglig dygtighed. Skribenten er en god og præcis tekstlæser, vælger citater og eksempler med klar bevidsthed om væsentlighed og brugbarhed og formår at kommentere relevant og stort set fyldestgørende. Dog er der steder i teksterne, som kunne invitere til yderligere kritisk diskussion, fx ved tydeligt at inddrage det standpunkt i tekst 3, at retorik forstået som manipulation "ikke (er) det, vi lærer vores elever". Det må besvarelsen have overset, for den behandler kun retorik som manipulation. At dét er emnet, betyder jo ikke, at diskussionen om det ikke skal både registrere og debattere forskellige holdninger til det. I perspektivering kan man, måske lidt pedantisk, efterlyse den præcisering, at betydningsforskellen mellem de to slagord om Danmark (l. 1f og 82f) jo i vidt omfang beror på konteksten og ikke som hævdet er en "betydningsforskel i to næsten ens sætninger" (kursiveret her).

Sammenfattende vurdering

Der er tale om en besvarelse på et højt niveau. Velformuleret, modtager- og formidlingsbevidst, fokuseret, gennemgående ret grundig og dygtig. Den har ganske afgjort kvaliteter, som peger mod topkarakteren 12: "den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, men ingen eller få uvæsentlige mangler". De få mangler, besvarelsen har på det sproglige plan, kan man sagtens bestemme som uvæsentlige. Den karakteristisk kan man derimod næppe bruge om svaghederne i henseende til emnebehandling. Til den absolut fremragende præstation hører en mere fuldstændig opfyldelse af fagets mål og opgavens kernekrav. Her bliver det altså afgørende, dels at besvarelsen stedvis forfalder til det for tekstbundne, dels at den ikke i endnu højere grad diskuterer forskelle mellem de centrale synspunkter i materialet. Samlet bliver vurderingen således **10**: "den fortrinlige præstation, der demonstrerer omfattende opfyldelse af fagets mål, med nogle mindre væsentlige mangler". Men 10-tallet er særdeles solidt.

Bilag 1: Kursistvenlig oversigt

	Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
Hvad skal du især gøre?	Analysere og fortolke Anvende fortolkningen til at belyse emnet	Skabe interesse for emnet Præsentere og skabe overblik over emnet	Redegøre for og eventuelt sammenligne synspunkter Debattere synspunkterne og perspektivere dem
Hvad skal du altid gøre?	Indføre læseren i emnet Behandle særtæst og fællestæst(er) Anvende tekstlæsningen til at belyse emnet		
Du må desuden gerne	Supplere med andre tækster i hæfterne 1 eller 2, med tækster fra undervisningen eller egen læsning Supplere med egen viden og egne erfaringer		
Typiske opgaveformuleringer	1. Skriv et analyserende oplæg til et hf-hold om et emne 2. Som en del af besvarelsen skal du behandle en særtæst og inddrage fællesmateriale	1. Skriv en artikel i en avis eller et tidsskrift om et emne 2. Som en del af besvarelsen skal du behandle en særtæst og inddrage fællesmateriale	
Afsender	En hf-kursist på A-niveau i dansk	En danskfagligt velfunderet og alment orienteret skribent	
Modtager	Et hf-hold	En almenkulturelt interesseret læser	
Modtagerforudsætninger	Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere		
Opgavenummer	Anføres altid		
Henvisninger til tækster i opgavehæfterne	Nævnt forfatter, titel, årstal, avisnavn og dato. Henvis ikke til tæksternes numre		
Henvisninger til tækster uden for opgavehæfterne	Nævnt så vidt muligt forfatter og titel m.m.		
Linjetal ved citater	Brug citater, men undlad linjetal		
Noteapparat	Brug eventuelt	Brug ikke	
Rubrik (overskrift)	Formuler selv en informativ rubrik	Formuler selv en fængende rubrik	
Underrubrik eller manchert	Brug gerne		
Mellemrubrikker	Brug gerne		
Layout (billeder, spalter, farver...)	Brug eventuelt – indgår ikke i bedømmelsen		
Faktaboks	Brug eventuelt		

Karakteristiske formuleringsformer

Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
<p>”Formålet med dette oplæg er...”</p> <p>”I analysen vil jeg navnlig se på sprog, fortæller og symboler...”</p> <p>”Fortolkningen har store perspektiver...”</p> <p>”Konklusionen er, at...”</p>	<p>”Vi har alle været ude for...”</p> <p>”Dette fascinerende eksempel er på mange måder typisk...”</p> <p>”Her rejser der sig nogle meget påtrængende spørgsmål...”</p> <p>”Det er således karakteristisk for hele dette emne...”</p>	<p>”Der er to modstridende synspunkter i debatten...”</p> <p>”Argumentationen bygger på...”</p> <p>”Det vigtigste argument er...”</p> <p>”Dette synspunkt kan uddybes...”</p> <p>”Der er for mig ingen tvivl om...”</p> <p>”Set i et andet perspektiv kan man sige...”</p>

Bilag 2: Kvalificeret anvendelse af gruppeforberedelsestiden

- ØVELSE I UNDERVISNINGEN

I har fået udleveret hæfte 1 fra den skriftlige prøve i dansk, maj 2009. I har nu (som ved den rigtige prøve) 90 minutter til at tale om hæfte 1. Formålet er at træne, hvordan disse 90 minutter udnyttes bedst muligt. I får efterfølgende udleveret hæfte 2, og det bliver en hjemmeopgave (en skriftlig aflevering) at skrive selve opgaven.

Nedenfor finder I forslag til fokuspunkter i arbejdet med hæfte 1.

Temamanchet

Hæfte 1 og 2 handler om at bruge sit liv i fortællingen – og fortællingen i sit liv. Tekster og billeder giver eksempler på og diskuterer, hvordan personlige historier kan iscenesættes i litteratur og på internettet, og hvordan grænserne mellem fiktion og virkelighed kan være flydende.

1. Læs temamanchetten igennem og drøft, hvordan I forstår temaet

- Lav en kort brainstorming, hvor I sammen noterer de ting, der falder jer ind i forbindelse med temaet. Tænk f.eks. på følgende:
 - Har I læst romaner, der bygger på forfatterens eget liv?
 - Har I set udsendelser på tv eller film i biografen, der bygger på instruktørens eller journalistens egne oplevelser?
 - Hvad vil det sige at iscenesætte sig selv?
 - Hvorfor kan det være et problem, når grænserne mellem fiktion og virkelighed er flydende?
- Har I læst tekster i timerne, som passer sammen med temaet?

2. Læs individuelt fællesteksterne igennem

- Notér undervejs centrale begreber i relation til temaet
- Notér undervejs ting, som I ikke umiddelbart forstår
- Drøft bagefter jeres notater med hinanden.

3. Læs opgaveformuleringerne igennem og drøft med hinanden, hvis der er noget, som kan virke uklart. F.eks.:

- Hvad ligger der i formuleringen i opgave 1: "forfatteres fremstilling af sig selv i litteraturen".

4. **Lav til hver opgaveformulering en liste over ting, som man skal huske at komme ind på, hvis det er den pågældende opgave, man vælger at besvare. F.eks. til opgave 1:**
 - Genre: Analyserende oplæg om forfatteres fremstilling af sig selv
 - Hovedfokus: Analyse og fortolkning af Tove Ditlevsens tekst – med vægten på, hvilket billede Tove Ditlevsen giver af sig selv
 - Krav om inddragelse af ting fra hæfte 1.

5. **Lav til hver opgaveformulering en liste over, hvilke tekster og billeder fra hæfte 1, det vil være oplagt at inddrage. F.eks. til opgave 1:**
 - Tekst 1 kan fungere som baggrundstekst til opgaven
 - Tekst 2 er ikke så oplagt, for den handler ikke om forfattere
 - Tekst 3 er oplagt, fordi den er skrevet af en forfatter, som selv bruger sit privatliv – den kan således supplere særtæksten, som ikke må stå alene.